

Kjernebiter *Coccothraustes coccothraustes*

Global utbredelse

Kjernebiteren har en palearktisk utbredelse. Nominatunderarten finnes fra Sør- og Mellom-Europa, nordover til England og Sør-Skandinavia, østover gjennom Mellom-Russland til Ural, og isolert i SØ-Sibir. Den avløses av andre underarter i Nord-Afrika, Kaukasus, Nord-Afghanistan/Turkestan og Nord-Japan.

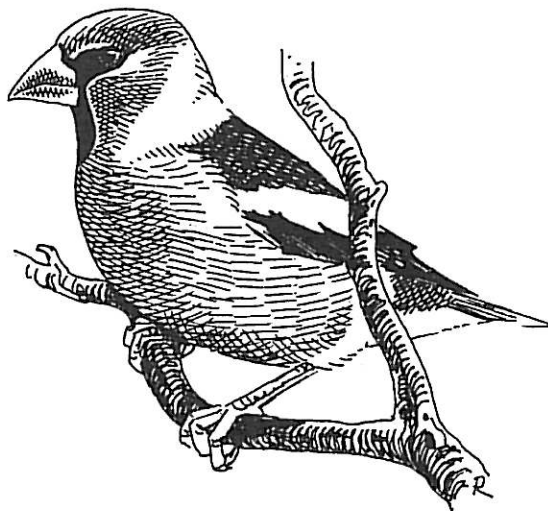
Norsk utbredelse og habitatvalg

Norge ligger perifert i kjernebiterens utbredelsesområde, og de habitatene som arten foretrekker er sparsomt utbredt hos oss. Dette gjør at artens utbredelse følger kysten av Sør- og Sørøstlandet, hvor vi kan finne ansamlinger av høystammede edelløvtrær. I slike parkaktige løv- og blandingsskoger, med sparsom undervegetasjon, trives kjernebiteren. I Vestfold har den helst vært å finne i bøkeskog. Disse habitatkravene henger sammen med kjernebiterens fødespesialisering. Kirsebærtrær og kastanjer, som beskytter sine frø med harde skall for å unngå frøpredasjon fra fugler, må gi tapt for kjernebiteren. Med en kraft på omkring 50 kg mellom nebbflatene, knekker den steinene, og får tak i frøene (Alerstam 1982).

Tidligere var artens kjerneområde i og omkring Oslofjorden, men i løpet av 1970- og 80-årene har det vært en kraftig bestandsøkning i Agderfylkene. I de siste fem årene har det også vært hyppige observasjoner utenfor artens hekkeområder i lavlandet på Sør- og Sørøstlandet. I begge Trøndelagsfylkene har den nå vært et årvisst innslag på vårvinteren. Vanligvis er det småflokker på 1-3 individer som blir sett, men ved en føringsplass ved Jonsvatnet i Trondheim ble det i 1989 sett flokker på opptil 14 fugler (LRSK/Sør-Trøndelag 1990). Denne ekspansjonen skyldes sannsynligvis god ungeproduksjon i Sør-Norge, og de siste årenes milde vintre har nok også spilt en rolle. I 1991 ble det gjort et hekkefunn ved Melhus nær Trondheim, hvor tre nyutfløyne unger ble matet av en voksenfugl, og ved Lauglolia ble en syngende hann observert gjennom våren (LRSK/Sør-Trøndelag 1992). I tillegg til hekkefunnene som er plottet på kartet, har det har også vært et tilfelle av mulig hekking, samt et sikkert hekkefunn i Lillehammer-Gausdalområdet etter at Atlas-prosjektet var avsluttet.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Hos oss er kjernebiteren en sky og eksklusiv fugl. På grunn av sine habitatkrav og sitt spesielle fødevalg, har kjernebiteren til alle tider vært fåtallig i Norge. Fram til 1959 var den bare påvist hekkende to ganger, i 1884 i Trondheim, og i 1925 i Oslo. Etter 1950 har imidlertid bestanden av kjernebiter vist en betydelig økning både i Norge og i Sverige. I vinterhalvåret streifer den rundt i småflokker, og oppsøker gjerne fuglebrett og føringsplasser. Det massive nebbet gjør at

kjernebiteren lett blir lagt merke til når den dukker opp på nye lokaliteter. I Norge er bestanden estimert til mellom 200 og 500 hekkende par. Etter de siste årenes bestandsøkning kan nok dette estimatet synes noe lavt. I Mandal, Vest-Agder, ble det fanget og ringmerket hele 246 individer av arten på føringsplass bare i 1991 (Jåbekk 1992).

Hekkebiologi

Kjernebiteren er meget vanskelig å påvise hekkende. Den er ikke lett å få øye på oppe i det tette løvverket, og når den sitter på bakken er den sky, og tar til vingene og forsvinner i tretoppene for den minste lyd. Reiret bygges av begge kjønnene. Det legges inntil stammen eller ute på greinene, helst i et løvtre, men noen reirfunn i Norge er gjort i gran. Selve reiret kan like gjerne ligge langt nede som høgt oppe i treet, men sjelden lavere enn 3 meter over bakken (Newton 1972). Lettest er det å påvise kjernebiteren hekkende etter at ungene har forlatt reiret, når de sitter og tigger etter mat. Kullet består vanligvis av 5 egg, og disse legges oftest i første halvdel av mai. Hunnen er alene om rugingen, og blir matet av hannen mens hun ligger på reiret. Ofte rekker kjernebiteren å legge både to og tre kull i løpet av en sesong (Newton 1972). Ettersom kjernebiteren er en lite studert fugl i Norge, er det ennå ikke påvist mer enn ett kull pr. sesong her til lands.

Trekkforhold

I vinterhalvåret har kjernebiteren et nomadisk levevis, og streifer omkring på matsøk. Noe direkte trekk er ennå ikke påvist hos norske fugler, men det er gjort flere funn av skandinaviske kjernebiter i Danmark om vinteren, og Newton (1972) anser kjernebiterne i de nordlige populasjonene i Europa for å være trekkfugler. Utenlandske gjenfunn viser at kjernebiteren kan trekke/streife opp til 500 km fra merkestedet.

Ingar Jostein Øien

Kjernebiter *Coccothraustes coccothraustes*

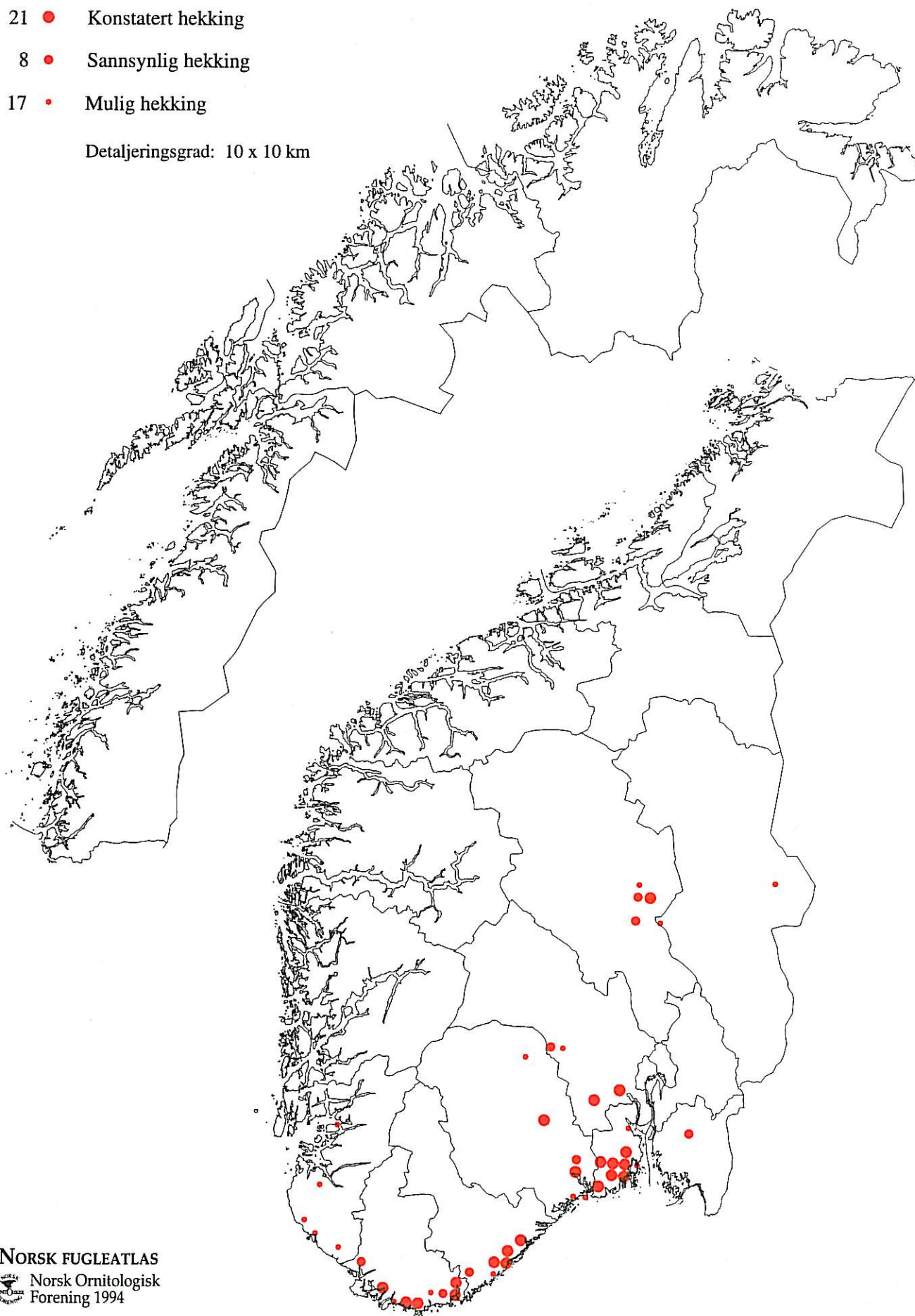

21 ● Konstatert hekking

8 ● Sannsynlig hekking

17 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

NORSK FUGLEATLAS
Norsk Ornitologisk Forening 1994

